

Čeprav ima na začetku bralec občutek, da gre »le« za nekoliko sodobnejšo verzijo Woodsovega učbenika, pa nadaljnje poglobljeno branje razkriva, da temu ni tako in da je treba avtorju priznati posedovanje občutka za poglobljen prikaz časovno-prostorskih procesov, ki so pomembno zaznamovali podeželje v zadnjih sto letih. Avtor je uspešno tudi združil prizadevanja geografije in sorodnih ved, ki se ukvarjajo s podežljem (na primer ruralna sociologija, agronomija, ekonomija, prostorsko načrtovanje itd.), da bi sodobno fluidno in hibridno podeželje bralcem predstavil kot območje in področje dela, ki zahteva interdisciplinaren pristop. Avtor v uvodu samokritično zapiše, da z učbenikom pretežno naslavlja strukturne značilnosti in procese podeželja globalnega Severa. Tej svoji raziskovalni ter vsebinsko-podatkovni dediščini res ne more uiti, a mu je treba priznati, da je – zlasti z ustreznim navajanjem najsodobnejše znanstvene literature in s študijami primera – v učbenik »po kapljicah« pripeljal tudi zanimive primerjave s podežljem globalnega Juga.

Učbenik toplo priporočamo v branje študentom in v uporabo tako učiteljem kot raziskovalcem s področja razvoja podeželja. Odlikujejo ga namreč tudi zelo berljiv jezikovni stil, prava mera strokovne kritičnosti ter jasna predstavitev sprememb na podeželju (prostor, kraj, družba, mreže).

Irma Potočnik Slavič

MESEC PROSTORA 2023: REGIONALNO PLANIRANJE V SLOVENIJI: IZKUŠNJE IN IZZIVI

Mesec prostora je pobuda (trenutnega) Ministrstva za naravne vire in prostor, ki je namenjena osvetlitvi tem trajnostnega prostorskega in urbanega razvoja ter načrtovanja in urejanja prostora, arhitekture in gradnje. V letu 2023 je potekal že deseto leto zapored, in sicer pod sloganom »Pametno v prostoru«. Na Oddelku za geografijo smo se pobudi pridružili že v uvodnem letu in tako mesec prostora v letu 2023 obeležili že desetič. Dogodek je v teh letih zrasel v pomembno srečanje za strokovnjake, ki se ukvarjajo s prostorom z različnih vidikov. Različne teme, s katerimi se ukvarjajo zaposleni na Oddelku, se odražajo tudi v zelo pestrih vsebinah preteklih dogodkov. Posvet, ki je potekal v sredo, 18. 10. 2023, je imel za osrednjo tematiko izkušnje in izzive v regionalnem planiranju v Sloveniji.

Pozdravnim nagovorom je sledila predstavitev zgodovine in vloge Meseca prostora na Oddelku za geografijo, ki jo je sistematično pripravila **dr. Irma Potočnik Slavič**. Sledilo je razmišljanje **dr. Simona Kušarja** o tem, ali v Sloveniji sploh imamo regionalno planiranje. Ugotavlja, da so pogledi in argumenti na obeh straneh, prisotni pa so bili rahlo optimistični o njegovi prihodnosti. Optimizem za to lahko črpamo

Posvet ob Mesecu prostora je v letu 2023 potekal že desetič (foto: Tara Jakopič Stojc).

iz nekaterih obstoječih instrumentov in vsebin regionalne politike, ki so uspešni in jih je predstavila **mag. Aša Rogelj** z Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj. Izpostavila je tudi pomen geografskega znanja, ki lahko daje širši in celovitejši pogled na regionalni razvoj in prostor in s tem prispeva h krepitvi regionalnega razvoja in načrtovanja. Na primeru Severno Primorske regije nam je **Simon Škvor** s Posoškega razvojnega centra predstavil značilnosti te regije in posebnosti upravljanja regije ter načrtovanja njenega skladnega regionalnega razvoja. Regijsko načrtovanje je namreč zasnovano v obliki mrežne organiziranosti in povezovanja štirih razvojnih agencij, ki prinaša veliko prednosti ter tudi nekaj ovir. Za zaključek prvega dela smo se preselili še na makroregionalni nivo jadransko-jonske regije. Tudi na tem nivoju se soočajo s številnimi izzivi, ki jih posamezna država sama ne more učinkovito obravnavati. Za učinkovito makroregionalno sodelovanje pa je ključno dobro večnivojsko sodelovanje, kot je izpostavila **Olga Abram** z Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj.

Drug del dogodka je bil namenjen predstavitvi bolj konkretnih primerov z območja Slovenije in širše, ki so večinoma bili povezani z vodami. Začelo se je z razmišljanjem o vlogi regionalnega planiranja in oblikovanja v prostorih mehkega upravljanja. S predstavitvijo **dr. Valerie Lingua** z Univerze v Firencah smo dobili dober uvid v teoretično ozadje pristopa in zelo dober primer praktične rabe sklenitve sporazuma na območju toskanskih občin ob reki Elsa, ki se soočajo z vprašanjem oblikovanja rečne

skupnosti. Nadaljevali smo s primerom povezovanja in upravljanja razvoja v porečjih, ki ga je predstavil **dr. Mitja Bricelj** z Ministrstva za naravne vire in prostor. Na tem področju je v zadnjih desetletjih prišlo do slabenja razumevanja porečja kot celote in temeljne upravljalvske enote. Prišlo je torej do opuščanja regionalnega pristopa, kar se negativno odraža v pokrajini z zmanjševanjem vodne, prehranske in podnebne varnosti prebivalcev. **Dr. Gregor Čok** s Fakultete za gradbeništvo in geodezijo je predstavil pripravo Pomorskega prostorskega plana Slovenije. Ker je to prvi tovrstni plan v Sloveniji, je priprava predstavljala svojevrsten izziv v metodološkem in vsebinskem smislu. Zaradi njegovega regionalnega značaja pa so številne izkušnje prenosljive tudi na druge podobne akte. K rekam nas je vrnila naslednja predstavitev **dr. Branka Pavlina** (Alumni klub geografov UL) in **Mavricija Humarja** (občina Miren-Kostanjevica), ki sta predstavila uporabo celovitega (geografskega) razmišljanja o reki Vipavi v občini Miren-Kostanjevica. Rezultat prizadevanj in raziskovanja je Vizija za Vipavo. Le-ta je kmalu prestopila meje občine in se razvila v Svet za Vipavo, ki je združil občine v Vipavski dolini, nato pa se je prelila še v dva čezmejna projekta. Dopoldanski sklop je zaključil **Dejan Zorec** s Skupne občinske uprave občin v Spodnjem Podravju. Tudi na tem območju smo prepoznali posledice drobljenja in ponovnega povezovanja občin v obliki skupne občinske uprave. Takšna organiziranost omogoča vključevanje številnih regionalnih vidikov in celostne obravnave območja.

Zanimiva tema je pritegnila veliko število udeležencev in povzročila živahno razpravo (foto: Tara Jakopič Stojc).

Popoldanski del dogodka je tokrat minil v znamenju panelne razprave o pripravi in izdelavi regionalnih prostorskih planov v Sloveniji. Pri razpravi so sodelovali **mag. Lenča Humerca Šolar** (Ministrstvo za naravne vire in prostor), **Blaž Barborič** (Geodetski inštitut Slovenije), **dr. Janez Nared** (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU), **mag. Peter Zajc** (RRA Koroška), **mag. Miran Gajšek** (Mestna občina Celje) in **dr. Boštjan Brezovnik** (Nova univerza, Evropska pravna fakulteta). Panelisti so v uvodnih predstavitev predstavili svoja izhodišča. Mag. Lenča Humerca Šolar je kratko predstavila proces priprave regionalnih prostorskih planov, ki naj bi bili dokončani do konca leta 2026. Opozorila je na vlogo razvojnih regij v tem procesu, ki bodo ob odsotnosti administrativne ravni na regionalni ravni prevzele ključne naloge. Izdelava regionalnih prostorskih planov naj bi prinesla strokovne in kakovostne rešitve prostorskega razvoja v regiji ter usklajenost razvojnih rešitev na nacionalni in medobčinski ravni. To naj bi prispevalo k bolj trajnostnemu upravljanju prostora v Sloveniji. Blaž Barborič je predstavil priporočila glede uvajanja regionalnega prostorskega planiranja, ki so bila rezultat pilotnega projekta, s katerim so v treh razvojnih regijah preizkusili pripravo regionalnih prostorskih planov: organizacijo, dostopnost razpoložljivih podatkov in gradiv ter metodologijo priprave in izdelave regionalnih prostorskih planov. Dr. Janez Nared je opozoril, da se odsotnost upravljanja na regionalni ravni odraža v nezaželenih procesih in stanju v prostoru. Za ustrezno usklajevanje sektorskih pogledov na prostorski razvoj in lokalnih potreb so pomembne ustrezne strokovne podlage: ne le obvezne, ki so predpisane z zakonom, ampak tudi tiste, ki bodo regijam pomagale odgovoriti na regionalno specifično prostorsko problematiko. Opozoril je tudi, da so potrebne stalne raziskave prostora, da se bodo lahko sprejemale najbolj ustrezne odločitve za razvoj v prostoru. Mag. Peter Zajc je prikazal vlogo regionalnih razvojnih agencij v sistemu načrtovanja v Sloveniji, posebno v procesu priprave in izdelave regionalnih prostorskih planov. Mag. Miran Gajšek je izpostavil vlogo mest pri urejanju prostora na večjih prostorskih enotah ter problematiziral vlogo in zmožnosti majhnih občin na področju strateškega načrtovanja razvoja v prostoru. Dr. Boštjan Brezovnik je na kratko opisal prizadevanja za ustanovitev pokrajin kot druge ravni lokalne samouprave od reforme leta 1993. Posebej je izpostavil ključne ovire, ki se pojavljajo v zadnjem poskusu ustanavljanja pokrajin – predvsem strah pred decentralizacijo financ in odločanja. Kot najbolj dodelan model delitve Slovenije na pokrajine je izpostavil geografske predloge za 6–8 pokrajin. Le te bodo po njegovem prepričanju preprečile nadaljevanje procesa centralizacije v Sloveniji.

Na razpravi, ki sta jo povezovala **dr. Simon Kušar** in **dr. Naja Marot** (Komisija za regionalno in prostorsko planiranje ZGS), so panelisti in drugi udeleženci razprave ocenili, da bo regionalno prostorsko planiranje proces, ki se ne bo končal s prvo generacijo regionalnih prostorskih planov za razvojne regije. Časovni okvir pri planiranju mora znašati vsaj dve finančni perspektivi. Težava pa je, da država nima razvojne strategije za tako dolgo obdobje, kar je poseben izziv pri opredeljevanju prihodnjih potreb v regijah. Regionalni prostorski plan ne bo odvzemal občinam pristojnosti

Popoldanska panelna razprava na Mesecu prostora na Oddelku za geografijo je bila posvečena izdelavi regionalnih prostorskih planov (foto: Tara Jakopič Stojc).

urejanja prostora. Omogočal pa bo usklajevanje med občinami ter med željami občin in omejitvami države oziroma pogledi sektorjev na prostorski razvoj. Regionalni prostorski plani bodo skupaj z regionalnimi razvojnimi programi in celostnimi prometnimi strategijami za regije zaokrožili celovit pogled na razvoj v regijah. Udeleženci panelne razprave so izpostavili, da je treba veliko napora vložiti v izboljšanje kulture dogovarjanja ter ustrezno obveščenost občin in države glede pomena regionalnega prostorskega planiranja. Odločevalce bo treba usposobiti za aktivno delovanje ter povečati ozaveščenost vseh deležnikov, kar je predpogoj za uspešno izvedbo postopka izdelave planov in planerskega procesa. Ustrezno pa je treba izobraziti tudi prihodnje odločevalce, kar pomeni približanje vsebin, povezanih z regionalnim prostorskim planiranjem, tudi učencem na različnih stopnjah izobraževanja. Razpravljavci so izrazili pričakovanje, da bodo regionalni prostorski plani skupaj z instrumenti kohezijske in regionalne politike multiplikator razvojnih investicij v regijah. Opozorili so tudi, da je izdelava regionalnih prostorskih planov priložnost za povezovanje različnih strok, ki morajo biti bolj aktivne pri promociji regionalnega, to je celovitega pristopa pri načrtovanju razvoja v razvojnih regijah.

Dogodek ob Mesecu prostora na Oddelku za geografijo je pritegnil več kot 70 udeležencev iz številnih inštitucij. Potrdil je tudi, da predstavlja pomembno stičišče

informacij, znanja, kompetenc, izmenjave praks in povezovanja. Gre za dogodek, ki povezuje pedagoški proces, teorijo, raziskovanje in prakso, pri čemer poglavitno vlogo igra geografija.

Nejc Bobovnik, Simon Kušar

MESEC PROSTORA 2024: REVITALIZACIJA STARIH MESTNIH SREDIŠČ V SLOVENIJI

Na pobudo Ministrstva za okolje in prostor je leta 2014 oktober postal mesec prostora, katerega namen je izpostaviti vlogo in pomen prostora na različnih ravneh. Pobudi se je že v prvem letu pridružil tudi Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Srečanje ob mesecu prostora je skozi enajst izvedb postalo eden bolj prepoznavnih in obiskanih vsakoletnih dogodkov, ki ga organiziramo na Oddelku za geografijo. Ministrstvo za naravne vire in prostor želi z letošnjim sloganom

Strokovno srečanje vsakoletno organizira katedra za Regionalno analizo in planiranje (foto: S. Mikolič).

